

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

האכלת חולה ביום הכיפורים

(פ"ב א') (המשך משנה): חולה, מאכילין אותו (ביום הכיפורים) על פי בקיאיין (אם יאמרו שני רופאים שהוא מסוכן אם אינו אוכל). ואם אין שם בקיאיין, מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די.

(פ"ג א') (4) אמר רבי ינאי: חולה אומר צריך, ורופא (אחד) אומר אינו צריך, שומעין לחולה. מאי טעמא? "לָב יוֹדֵעַ מֵרַת נִפְשׁוֹ"¹.

(ומקשה) פשיטא!² (ומתרג) מהו דתימא רופא קים ליה טפי, קא משמע לן.

רופא אומר צריך, וחולה אומר אינו צריך, שומעין לרופא. מאי טעמא? תונבא (שטות מחמת חוליו) הוא דנקיט ליה.

(ומקשה) תנן: חולה מאכילין אותו על פי בקיאיין. על פי בקיאיין אין, על פי עצמו לא! על פי בקיאיין אין, על פי בקי אחד, לא (תיובתא דרבי ינאי בתרוייהו)!

(ומתרג) הכא במאי עסקינן, דאמר לא צריכנא (ואשמעינן מתניתין דשומעין לרופאין).

(ומקשה) וליספו ליה על פי בקי (דהא באחד נמי אמר רבי ינאי דשומעין לרופא)!

(ומתרג) לא צריכא דאיכא אחרינא בהדיה (דחולה) דאמר לא צריך.

(ומקשה) מאכילין אותו ע"פ בקיאיין, פשיטא! ספק נפשות הוא, וספק נפשות להקל!

(ומתרג) לא צריכא דאיכא תרי אחריני בהדיה (דחולה) דאמרי לא צריך. ואף על גב דאמר רב ספרא: תרי כמאה, ומאה כתרי, הני מילי לענין עדות, אבל לענין אומדנא, בתר דעות אזלינן, הני מילי לענין אומדנא דמונא, אבל הכא ספק נפשות הוא.³

והא מדקתני סיפא: ואם אין שם בקיאיין מאכילין אותו על פי עצמו, מכלל דרישא דאמר צריך!

חסורי מיחסרא והכי קתני: במה דברים אמורים? דאמר לא צריך אני, אבל אמר צריך אני, אין שם בקיאיין תרי אלא חד דאמר לא צריך, מאכילין אותו על פי עצמו.

(2) מר בר רב אשי אמר: כל היכא דאמר צריך אני, אפילו איכא מאה דאמרי לא צריך, לדידיה שמעינן. "לָב יוֹדֵעַ מֵרַת נִפְשׁוֹ"⁴.

¹ משלי יד,

² כתב הרא"ש שיש ספרים שגורסים: "פשיטא ספק נפשות להקל מהו דתימא האי דקאמר חולה צריך אני בעותי הוא דקא מיבעת סבר אי לא אכילנא מיינתא קא משמע לן", ולמדו מכאן שרק בספק מיתה מאכילין אותו.

³ אשמעינן במתניתין דכי אמרינן זיל בתר דעות, באומדנא דמונא, כגון בשומא ששמן לבעל חוב; אבל באומדנא דחולה, אע"ג דרובא אמרי לא צריך, כיון דאיכא תרי דאמרי צריך, ספק נפשות להקל. רש"י.

⁴ משלי יד,

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

מתי אפשר להאכילו: דעת **תוספות ור"י**, דחולה שאומר צריך אני לאכול, היינו שאומר שהוא ירא שאם לא יאכל, שמא ימות. **והרא"ש** כתב שחומרא גדולה היא זאת בספק נפשות,⁵ אלא אף כשיש חשש שאם לא יאכל, יכבד עליו החולי ויסתכן. וכתב **הגהות מיימוניות** בשם **רבינו תם**, ואפילו דאבון אבר אחד אני קורא סכנה, ומחללין עליו את השבת.⁶ **והשו"ע**⁷ פסק כרא"ש.

חולה אומר צריך: דעת מר בר רב אשי, דכל היכא דאמר 'צריך אני', אפילו איכא מאה דאמרי לא צריך, לדידיה שמעינן. ופסקו **רי"ף**, **רמב"ם ורא"ש** הלכתא כוותיה.⁸ וכן פסק **השו"ע**⁹.

מחלוקת בין רופאים כשיש שויון במניין: על פי גירסת **הרי"ף ורא"ש** מתבאר שאם רופא אחד אומר צריך, ורופא אחד אומר אינו צריך, מאכילין אותו. וכן פסק **השו"ע**¹⁰ וכתב **הרמ"א** שהוא הדין לשניים כנגד שניים.

אחד אומר צריך, ושניים אומרים אינו צריך: כתב **הטור** על פי הגמרא, שאם שני רופאים (והחולה שותק), או החולה ורופא אחד עמו, אומרים שאינו צריך, ורופא אחד כנגדם שאומר שצריך, אין דבריו של אחד במקום שניים.¹¹ וכ"פ **השו"ע**¹².

האם הולכים אחר רוב דעות: בגמרא אמרינן, דאזלינן בתר רוב דעות רק באומדנא דמונא. אבל הכא, ספק נפשות הוא. ומכל מקום, דעת **רש"י**,¹³ **השאלות**, **והרמב"ם**, שהולכים אחר רוב דעות.¹⁴ **והרמב"ן** כתב דלא דחינן סוגיא

⁵ דאין לך רופא שיאמר: 'אם לא יאכל שמא ימות', אלא הרופא דרכו לומר: 'אם לא יאכל אפשר שיכביד עליו החולי ויסתכן'. רא"ש.

⁶ והוכיח זאת מדין מכה של חלל שמחללין עליה השבת. והקשה עליו הראב"ה, והרי בעין שמרדה התרנו רק משום 'דשורייקי דעינא בליבא תליא' ולא כל סכנת איבר.

⁷ או"ח תריחא. וכתב המשנ"ב (ס"ק א), ועיין לעיל (שכחז), דהביא שם המחבר דעת יש מי שאומר דלא בעינן בקי, אלא כל אדם בחזקת בקי קצת לענין ספק נפשות (והיינו באומר עכ"פ שמבין בחולי זה). ומסיים הרמ"א שם דיש אומרים זה דוקא ברופא ישראל, אבל בגוי אינו נאמן עד שיהיה בקי. והוא הדין הכא. מקורות: ר"ת, ר"י, וראב"ה (הו"ד בהגמ"י). הגמ"י (שביתת עשור ב,ח, אות ה). רא"ש (ס"י יג).

⁸ דבתראה הוא. ועוד, דבתשובת הגאונים כתב דבכולי הש"ס הלכתא כמר בר רב אשי, בר ממיפך שבועה ואודיתא. רא"ש.

⁹ או"ח תריחא. וכתב המשנ"ב (ס"ק ד), שאף אם הרופאים אומרים שהמאכל יזיקהו, אם אמר החולה שצריך, שומעים לחולה. עוד כתב (ס"ק ה), בשם הפוסקים, שאם החולה רוצה להחמיר אחר שצריך לכו, עליו נאמר "וְאָךְ אֶת דְּמַמְךָ לְנַפְשֵׁיכֶם אֶדְרֹשׁ". עוד כתבו, דבמקום שמאכילין אותו אין צריך כפרה על זה, דאונס רחמנא פטריה. כל שכן שלא היה רק כחצי שיעור. וכפרה לא נאמר רק על השוגג. מקורות: רא"ש (ס"י יג). רמב"ם (הל' שביתת עשור ב,ח).

¹⁰ או"ח תריחב. כן מבואר בבאור הגר"א (ס"ק ד) שהוא על פי גירסת רי"ף ורא"ש, עיי"ש וב'ברכת אליהו'.

¹¹ דאמרינן בגמרא, תנן חולה מאכילין אותו על פי בקיאי, על פי בקיאי, על פי עצמו לא. על פי בקיאי, על פי בקי אחד לא. הכא במאי עסקינן? דאמר לא צריכנא. ומקשה, וליספו ליה על פי בקי! לא צריכא דאיכא אחרינא בהדיה דאמר לא צריך. ואין מאכילין אותו על פי הבקי שאומר צריך, שאין דבריו של אחד במקום שניים.

¹² או"ח תריחג.

¹³ שהרי פירש לקמן (פ"ד ב') אבל מצטרפין לדעת אחרת, כגון שניים אומרים צריך, ושלושה אומרים אין צריך, ואשה או כותי אומרים צריך, מצטרפין למיהוי פלגא ופלגא דספק נפשות להקל.

¹⁴ וכתב הרמב"ן, ואע"ג דאמרינן בהדיא כי אזלינן בתר רוב דעות באומדנא הני מילי בממונא, הני רבוותא סברי דהך אוקימתא ליתא. דהא משום דאקשינן על פי בקיאי תרי פשיטא תרי ותרי ניהו, הוא דאיתוקם הכי, וכיון דאתא מר בר רב אשי ואמר דכל היכא דאמר חולה 'צריך אני', אפילו איכא מאה דאמרי: 'לא צריך', לדידיה שמעינן, קמה לה מתניתין כדמעיקרא וכו', עיי"ש.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מפורשת, ולא הולכים בנפשות אחר רוב דעות, ולעולם אמרינן ספק נפשות להקל. והסכימו לדבריו רא"ש ור"ן. וכן פסק השו"ע.¹⁵

כשיש בין הרופאים רופא מומחה: דעת רמב"ן שכשהמנין שווה, הולכים אחר חכמה ובקיאות. אבל כשיש רוב דעות, הולכים אחריהם,¹⁶ וחוששים לדברי המומחה רק להקל בנפשות, כשאומר שצריך לאכול. ודעת הר"ן, שהולכים אחר המומחה.¹⁷ והרמ"א כתב, שאף כשהן שוין במנין, אין הולכין אחר הבקיין.¹⁹

חולה אומר יכולני לצום ורופא מסופק: כתבו הראשונים על פי הירושלמי (הל' ד), חולה אומר יכולני לצום ורופא אומר איני יודע,²⁰ רבי אבהו בשם רבי יוחנן: נעשה ספק נפשות וספק נפשות להקל. וכן פסק השו"ע.²¹

רופא אומר יכול לצום וחולה מסופק: כתב הרמב"ן, ומסתברא הני מילי בחולה אומר יכולני, משום דשכיח ביה תונבא בחולה. אבל רופא אומר יכול וחולה אומר איני יודע, שומעין לרופא. דאיני יודע דחולה לאו כלום הוא, דאיהו מנא ידע, רובן של חולים אינן יודעין ואינם בקיין בחולי שלהן. הילכך לזה שומעין שאמר יודע אני. וכ"פ השו"ע.²²

רופא אינו מכיר בטיב המחלה: כתב רבינו ירוחם, שאם הרופא אומר שאינו מכיר חולי זה, דעתו אינה מעלה ואינה מורידה. וכ"פ השו"ע.²³

אין רופא, אבל ניכר לכל שהחולה נחלש מאוד: כתב האיסור והיתר, חולה שנחלש, עד שנראה לרוב בני אדם שיכבד עליו חליו אם לא יאכילוהו, מאכילין אותו. ודעת מהרי"ל, שמאכילין דוקא על ידי רופא מומחה.²⁴ והרמ"א²⁵ פסק כאיסור והיתר.

¹⁵ או"ח תריח, ד. מקורות: רמב"ן (תורת האדם, שער הסכנה). שאלתות (פרשת שמות, סי' לח). רש"י (פ"ד ב', ד"ה אבל מצטרפין). רא"ש (סי' יג). רן (ד ב ברי"ף, ד"ה וכללא). רמב"ם (הל' שבייתת עשור ב, ח).

¹⁶ והוכיח הרמב"ן שהרי בסנהדרין הולכין אחר רוב מנין ולא אחר רוב חכמה.

¹⁷ מדקתני על פי בקיין, שמע מינה שהולכין על פי בקיין. והילכך יחיד מומחה שנחלק עם שנים אחרים שאינם מומחין, אין הולכים אחר השניים, כדאשכחן לענין הנשאל לחכם, דאמרינן היו שניים אחד מטמא ואחד מטהר וכו', אם היה אחד מהם גדול בחכמה ובמנין, הלך אחרי; דאלמא בעינן תרתי חכמה ומנין. ולענין מחלוקת בית שמאי ובית הלל בפרק קמא דיבמות אמרינן, כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו; אבל הכא בית שמאי מחדדי טפי. ולפיכך אם הדבר ברור אצלנו שבקיאותו מרעת רוב המנין של אחרים, הולכין אחריו בין להקל בין להחמיר. ואם הדבר ספק מאכילין אותו, דספק נפשות להקל.

¹⁸ ובדעת הרמב"ם נחלקו הדעות, ר' מגיד משנה וטוב"י.

¹⁹ או"ח תריח, ב. וכתב המשנ"ב (ס"ק ח) ועיין במג"א ובאליה רבה, שדעתם להורות כהפוסקים שסוברין דכשהן שוין במנין הולכין אחרי הבקיין ומופלגין בחכמה זו יותר, דלא כהרמ"א. אכן אם אותן האומרים שצריך הם מרובין, אזלינן בתר דידהו להקל, אף שאינן חכמים ובקיין כל כך. מקורות: רמב"ם (הל' שבייתת עשור ב, ח). רמב"ן (תורת האדם, שער הסכנה). ר"ן (ד ב ברי"ף, ד"ה ומדקתני).

²⁰ פירוש, שמכיר החולי אלא שמסופק אם יסתכן, דאי לאו הכי הוי כאינש דעלמא. משנ"ב (ס"ק יג).

²¹ או"ח תריח, ה. מקורות: רמב"ן (תורת האדם, שער המיחוש, ענין הסכנה, ד"ה ירושלמי). רא"ש (סי' יג).

²² או"ח תריח, ה. וכתב המשנ"ב (ס"ק טו), והיכא שהרופא מסופק ואומר איני יודע, אף שרופא אחר אומר אינו צריך, מאכילין אותו. ודעת הט"ז דאם החולה בעצמו הוא רופא והוא מסופק ואומר איני יודע, ג"כ מאכילין אותו, אפילו אם רופא אחר אומר אינו צריך. ועיי"ש שתלוי במהות המחלה. מקורות: רמב"ן (תורת האדם, שער המיחוש, ענין הסכנה, ד"ה ירושלמי; הו"ד ברא"ש).

²³ או"ח תריח, ו. מקורות: רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב ז, ח"ב).

²⁴ וכתב שנישים לא נאמנות אלא רק לעניין יולדת, משום שנחשבת בקיאות לענין זה.

²⁵ או"ח תריח, ו. מקורות: איסור והיתר (הארוך, סי' ס). מהרי"ל (הל' יוה"כ, סי' ג).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום הכיפורים, סימן תריח)

- א. חולה שצריך לאכול, אם יש שם רופא בקי אפלו הוא עובד כוכבים שאומר: אם לא יאכלו אותו אפטר שיקבד עליו החלי ויסתכן, מאכילין אותו על פיו, ואין צריך לומר שמא ימות. אפלו אם החולה אומר: אינו צריך, שומעים לרופא; ואם החולה אומר: צריך אני, אפלו מאה רופאים אומרים: אינו צריך, שומעים לחולה.
- ב. רופא אחד אומר: צריך, ורופא אחד אומר: אינו צריך, מאכילים אותו. הגה: והוא הדין לשנים נגד שנים, ואפלו קצתן יותר בקיאי מקצתן כן נראה לי.
- ג. ואם החולה ורופא אחד עמו אומרים שאינו צריך, ורופא אחד אומר: צריך; או שהחולה אינו אומר כלום ורופא אחד אומר: צריך, ושנים אומרים: אינו צריך, אין מאכילין אותו.
- ד. אם שנים אומרים: צריך, אפלו מאה אומרים: אינו צריך, ואפלו החולה אומר עמהם שאינו צריך, מאכילים אותו מאחר לשנים אומרים: צריך. הגה: והוא הדין אם החולה ורופא אחד עמו אומרים: צריך, אף על פי שמאה רופאים אומרים: אינו צריך, מאכילין אותו (טור), ולא חיישינן דהחולה אומר: צריך משום דמאמין לרופא זה שאומר: צריך (בית יוסף בשם מהרי"א).
- ה. אם החולה אומר: אינו צריך, והרופא מספק, מאכילין אותו; אבל אם הרופא אומר: אינו צריך, והחולה אומר: איני יודע, אין מאכילין אותו.
- ו. אם הרופא אומר שאינו מכיר את החלי, הרי הוא כאדם דעלמא ואין דבריו מועילין ולא מורידין. הגה: מיהו אם נחלש הרבה עד שנראה לרב בני אדם שאפלו שהוא מסכן אם לא יאכל, מאכילין אותו (א"ו האר"ך).

איסורים שמותר לעבור במסוכן למות

(פ"ג א') **משנה:** מי שאחזו בולמוס (חולי מחמת רעבון, והוא מסוכן למות), מאכילין אותו אפילו דברים טמאים, עד שיאורו עיניו (שאז בידוע שנתרפא).

מי שנשכו כלב שוטה, אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו.²⁶ ורבי מתיא בן חרש מתיר.

תנו רבנן: מניין היו יודעין שהאירו עיניו? משיבחין בין (אוכל) טוב לרע.

אמר אביי: ובטעמא (משודע להבחין בין טעם תבשיל יפה לטעם תבשיל רע).

תנו רבנן: מי שאחזו בולמוס, מאכילין אותו הקל הקל: ²⁷ טבל ונבילה, מאכילין אותו נבילה (שטבל במיתה בידי שמים). טבל ושביעית, שביעית (לאחר זמן הביעור. שהשביעית בעשה, שחייב לבערו).

טבל ותרומה, תנאי היא. **דתניא:** מאכילין אותו טבל, ואין מאכילין אותו תרומה. בן תימא אומר: תרומה ולא טבל.

אמר רבה: היכא דאפשר בחולין (שיש די בחולין של טבל זה להאכילו לאחר שתינטל תרומתו), דכולי עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה, ומספינן ליה (חולין). ואין מאכילין אותו לא טבל ולא תרומה). כי פליגי בדלא אפשר בחולין (אלא אם כן אוכל את כולו). מר סבר טבל חמור (שאפילו לכהנים אינו ראוי). אבל תרומה חזיא לכהן. ומר סבר תרומה חמורה.

²⁶ ואע"פ שנוהגין הרופאים ברפואה זו, אינה רפואה גמורה להתיר לו איסור בהמה טמאה על כר. רש"י.

²⁷ אם אין לנו דברים מותרים כדי צרכו, ויש לפנינו מיני איסורים, מאכילים אותו הקל הקל שבהם. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

אבל טבל אפשר לתקוניה (ויהא ראוי לכל אדם).

(פ"ג ב') (ומקשה) אפשר בחולין, פשיטא!

(ומתרץ) לא צריכא, בשבת (שאסור להפריש תרומות ומעשרות).

(ומקשה) בשבת נמי פשיטא, טלטול מדרבנן הוא!

(ומתרץ) הכא במאי עסקינן בעציץ שאינו נקוב, (שטבל שלו) דרבנן (ושבות של הפרשת תרומות ומעשרות גם דרבנן).²⁸
מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה.

(ואמרינן) לימא תנאי היא (הך דרבה שאמר בדאפשר בחולין, מתקנים, ודוחים שבות של הפרשת תרומות ומעשרות),
דתנאי: מי שנשכו נחש, קורין לו רופא ממקום למקום, ומקרעין לו את התרנגולת, וגוזזין לו את הכרישין,
ומאכילין אותו. ואין צריך לעשר, דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: לא יאכל עד שיעשר.

נימא רבי אלעזר ברבי שמעון היא, ולא רבי.

(ודחי) אפילו תימא רבי. עד כאן לא קאמר רבי התם אלא לענין מעשר ירק דרבנן (דלא מיחלף בטבל דאורייתא).
אבל במעשר דגן דטבל דאורייתא הוא, אפילו רבי מודה, דאי שרית ליה בעציץ שאינו נקוב, אתי למיכל בעציץ
שהוא נקוב.

תנו רבנן: מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש וכל מיני מתיקה. שהדבש וכל מיני מתיקה מאירין מאור עיניו
של אדם.

שיטות הראשונים

מי שאחזו בולמוס: פסקו כל הראשונים שמאכילים אותו אפילו דברים טמאים, עד שיאורו עיניו. וכן פסק השו"ע.²⁹

תרומה או טבל: פסקו העיטור, רמב"ם, מאירי, וכפתור ופרח כתנא קמא, שמאכילים טבל ולא תרומה.³⁰ **המאורות**
ו'ערכי תנאים ואמוראים' פסקו כבן תימא, שמאכילים תרומה ולא טבל.^{31,32}

אכילת נבילה או שחיטה בשבת: אדם שצריך שישחטו עבורו בשבת, כתבו **הראב"ד**, **המהר"ם**, **הרא"ש**, **הריב"א**, **המאירי**
והר"ן כי עדיף לשחוט ולעבור על איסור סקילה, ולא להאכילו נבילה, ונחלקו **הראשונים** בטעם הדבר. בניגוד לאכילת

²⁸ ואשמועינן שידחה השבות ויפריש תרומות ומעשרות, ולא יאכילוהו טבל דרבנן, שמא יבואו להתיר טבל דאורייתא כי האי גוונא.

²⁹ או"ח תריח"ט. וכתב המשנ"ב (ס"ק כו) שמשמע מהשו"ע שאין צריך לצמצם לתת לו פחות מכשיעור, משום שיוכל לבוא לידי סכנה.

³⁰ מאכילים אותו טבל שאינו קדוש כתרומה. רמב"ם. שהתרומה חמורה מן הטבל שהטבל יש לו תיקון בישראל מה שאין כן בתרומה.
מאירי.

³¹ דטבל חמור מתרומה. מאורות. דטבל איסורו שוה בכל אבל תרומה מותרת לכהן. ערכי תנאים ואמוראים. המאורות כתב את הדברים
בשם ההשלמה, אך בהשלמה שלפנינו לא כתוב האם פוסק כתנא קמא או כבן תימא.

³² מקורות: עיטור (עשרת הדברות הלכות יום כיפור). רמב"ם (מאכלות אסורות יז,יז). מאירי (בית הבחירה יומא פג,א). כפתור ופרח
(פרק לד). מאורות (יומא פג,א). ערכי תנאים ואמוראים (ערך יהודה בן תימא).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נבילה שהמאכל עצמו אסור. לעומתם, **הריא"ז והרשב"א** פסקו כי עדיף שיאכל נבילה מלשחוט עבורו בשבת³³. והשו"ע פסק שעדיף לשחוט מלהאכיל נבילה, אך אם הנבילה כבר מוכנה והשחטה מתעכבת, מביאים לו נבילה.³⁴

מאכילין אותו מחצר כבד שלו: פסקו הראשונים כחכמים ולא כר' מתיא בן חרש, משום שאין זו רפואה אלא סגולה.

שולחן ערוך

(או"ח הלכות שבת, סי' שכח)

ג. כל מכה של חלל דהינו מהשנים ולפנים³⁵ ושנים עצמם בכלל, מחללין עליה את השבת; ודוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה, אבל מחושים אין נקראים מכה. הגה: מיהו מי שחושש בשנו ומצטער עליו להוציאו, אומר לעכו"ם להוציאו (בית יוסף בשם ארחות חיים ואסור והתר הארף).

י. כל חלי שהרופאים אומרים שהיא סכנה, אף על פי שהוא על הבשר מבחוץ, מחללין עליו את השבת; ואם רופא אחד אומר: צריך, ורופא אחד אומר: אינו צריך, מחללין; ויש מי שאומר שאין צריך ממחה, דכל בני אדם חשובים מומחין קצת, וספק נפשות להקל. הגה: ויש אומרים דוקא ישראלים, אבל סתם עכו"ם שאינן רופאים לא מחזקינן אותם כבקיאים (אסור והתר הארף). מי שרוצים לאנסו שיעבר עברה גדולה, אין מחללין עליו השבת כדי להצילו עין לעיל סי' ש"ו (בית יוסף בשם הרשב"א).

יד. היה חולה שיש בו סכנה וצריך בשר, שוחטים לו ואין אומרים: נאכילנו נבילה; אבל אם היה החולה צריך לאכילה לאלתר, והנבילה מוכנת מיד והשחיטה מתאחרת לו, מאכילין אותו הנבילה.

(או"ח הלכות יום כיפור, סי' תריח)

ט. מי שאחזו בלמוס, והוא חלי שבא מחמת רעבון וסימנו שעניו כהות ואינו יכול לראות, מאכילין אותו עד שיאורו עיניו; ואם אין שם מאכל של התר, מאכילין אותו מאכל אסור; ואם יש כאן שני מיני אסורים, אחד חמור מחברו, מאכילין אותו הקל תחלה. הגה: אם צריך לבשר ויש כאן בהמה שצריכין לשחטה ובשר נבילה מוכנת, עין לעיל סימן שכ"ח י"ד.

³³ שיש לנו לילך אחר איסור הקל. ועוד, מוטב יעבור החולה עצמו ואל יעבור אחר בשבילו. ריא"ז. ולי נראה שהכל תלוי במחלוקת אם נאמר שבת דחוויה או נאמר שבת הותרה אצל חולה, אם נאמר שבת הותרה אצל חולה שוחטין לו שלא אסרה תורה מלאכת שבת אצל חולה ושוחטין לחולה בשבת כדרך ששוחטין אנו לעצמנו... אבל למ"ד דחוויה היא מאכילין לו הנבילה שהוא צריך לאכול ואין אנו עוברין לשחוט לו שבמקום שיש לו בשר לאכול לא נעבור אנו לא נדחה את השבת. וכמדומה שהלכה כמאן דאמר שבת דחוויה היא ולא הותרה. רשב"א.

³⁴ או"ח שכח, יד. וכתב המשנ"ב (ס"ק לט) כי אם מדובר על קטן, ודאי שעדיף שיאכל נבילות ולא יעבור גדול על איסור סקילה. מקורות: ראב"ד (שו"ת סימן מט, מובא גם בארחות חיים הלכות שבת סימן שמה). ר"ן (דב, מדפי הרי"ף). מהר"ם (שו"ת דפוס קרימונה סימן רא, ברלין סימן מא, מובא גם באור זרוע וברא"ש). רא"ש (סימן יד). ריב"א (מובא באור זרוע חלק ב הלכות יולדת סימן קח). ריא"ז (יומא הלכה ג' סעיף ט). רשב"א (שו"ת ח"א סימן תרפט; ארחות חיים הלכות שבת סימן שמו).

³⁵ וכתב המשנ"ב, שזהו דווקא אם חלה כל גופו על ידי זה.